

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena

Distr: Javni dokument

21. Oktobra, 2011.

Original: Engleski

PRVA NEREDIGOVANA VERZIJA

Komitet za eliminaciju

diskriminacije žena

15. sjednica

Ženeva, 3-21. oktobra 2011. godine

Zaključni stavovi Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena

Crna Gora

1. Komitet je razmotrio inicijalni izvještaj Crne Gore (CEDAW/C/MNE/1) na svojem 1002. i 1003. sastanku, 6. oktobra 2011. (CEDAW/C/SR.1002 and 1003). Lista konkretnih predmeta i pitanja Komiteta je sadržana u CEDAW /C/MNE/Q/1/Add.1

A. Uvod

Komitet izražava uvažavanje za napore države potpisnice Konvencije na izradi inicijalnog izvještaja, koji je bio detaljan i načelno pratio smjernice Komiteta za pripremu ovog izvještaja. Ipak, Komitet izražava žaljenje zbog kašnjenja izvještaja, kao i nedostatka statističkih podataka razvrstanih po polu i kvalitativnih podataka o situaciji u kojoj se žene nalaze u velikom broju oblasti koje su naznačene u Konvenciji, sa posebnom pažnjom posvećenom ženama koje pripadaju ranjivim socijalnim grupama.

Komitet izražava uvažavanje za napor države potpisnice na izradi odgovora na listu predmeta i pitanja postavljenih od strane radne grupe formirane u pripremi za sjednicu, i njihovom dostavljanju u pismenoj formi, kao i iskrenim odgovorima na usmeno postavljena pitanja od strane Komiteta.

Komitet pozdravlja formiranje delegacije od strane države potpisnice, koja je predvođena pomoćnikom ministra za ljudska i manjinska prava u Vladi Crne Gore, a koja je uključila i predstavnike različitih ministarstava i službi. Komitet cijeni konstruktivni dijalog koji je vođen između članova/ca delegacije i članova/ca Komiteta, ipak primjećujući da je izostao odgovor na određeni broj pitanja.

B. Pozitivni aspekti

4. Komitet pozdravlja usvajanje više propisa usmjerenih ka eliminaciji diskriminacije nad ženama, od momenta stupanja na snagu Konvencije za državu potpisnicu, uključujući:

- a) Zakon o rodnoj ravnopravnosti (2007), koji zabranjuje diskriminaciju zasnovanu na polu i predviđa mehanizme za obezbjeđivanje jednakih mogućnosti za žene i muškarce u svim sferama javnog života;
- b) Zakon o zabrani diskriminacije (2010) koji definiše i zabranjuje direktnu i posrednu diskriminaciju na osnovu pola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta i drugim osnovama, obezbjeđujući mehanizme za otklanjanje ove

diskriminacije i ojačavajući ulogu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda (Ombdusman) vezano za problem diskriminacije.

c) Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda (2011) koji predviđa instituciju Ombdusmana kao mehanizam zaštite i prevencije u borbi protiv diskriminacije, koji uključuje rodnu ravnopravnost kao jednu od svojih glavnih nadležnosti;

d) Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (2010) koji predviđa privremene i trajne mjere zaštite za žrtve porodičnog nasilja;

e) Amandman na član 444 Krivičnog zakonika iz 2010. koji kriminalizuje trgovinu ljudima u skladu sa protokolom iz Palerma i zabranjuje korištenje usluga žrtve trgovine ljudima;

f) Zakon o strancima (Br.82/08 i 72/09) koji, u članu 51, propisuje da privremene dozvole boravka mogu biti odobrene strancima koji su žrtve trgovine ljudima ili organizovanog kriminala, i predviđa zaštitu svjedoka; i

g) Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći koji treba da stupi na snagu 1. januara 2012. godine

5. Komitet uočava i cijeni usvajanje različitih institucionalnih mjera i politika u cilju unaprjeđenja prava žena, uključujući:

a) Uspostavljanje lokalnih struktura za rodnu ravnopravnost u 10 od ukupno 21-e opštine, uključujući savjete za rodnu ravnopravnost u 5 opština, i usvajanje lokalnih akcionih planova za postizanje rodne ravnopravnosti u 6 od ukupnog broja ovih opština;

b) Nacionalnu strategiju za borbu protiv trgovine ljudima i Akcioni plan za implementaciju strategije za period of 2010-2011; i

c) Imenovanje koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima u okviru Uprave policije, koji neposredno saraduje sa Vladinom Kancelarijom za borbu protiv trgovine ljudima.

C. Glavna područja u kojima postoje razlozi za zabrinutost i preporuke

6. Komitet podsjeća na preuzetu obavezu države potpisnice da sistematski i neprekidno primjenjuje sve odredbe Konvencije i odnosi se prema uočenim razlozima za zabrinutost i preporukama sadržanim u iznesenim zaključnim stavovima Komiteta kao prioritetnim zadacima za državu potpisnicu od sada pa do podnošenja sledećeg periodičnog izvještaja. U skladu sa tim, Komitet apeluje na državu potpisnicu da u sprovođenju aktivnosti centralnu pažnju posveti ovim oblastima i da informacije o preduzetim aktivnostima i ostvarenim rezultatima uvrsti u sledeći periodični izvještaj. Komitet poziva državu potpisnicu da ove zaključne stavove Komiteta dostavi svim relevantnim ministarstvima i Vladinim službama, Skupštini Crne Gore, kao i pravosuđu, kako bi se obezbijedila njihova puna implementacija.

7. Ostajući pri stavu da se sprovođenje obaveza preuzetih potpisivanjem konvencije od strane države nalazi u primarnoj nadležnosti Vlade i da je Vlada posebno odgovorna za implementaciju odredbi Konvencije, Komitet takođe naglašava da je Konvencija obavezujuća za sve sektore unutar državnog aparata. Komitet poziva državu potpisnicu da podstakne Parlament da, u skladu sa svojim procedurama, kada je to svrsishodno, preduzme neophodne aktivnosti u pogledu implementacije predloženih zaključnih stavova i sledećeg procesa izvještavanja kako je predviđeno Konvencijom.

Prisutnost Konvencije, Opcionog protokola i opštih preporuka Komiteta

8. Komitet zabrinjava da, iako Konvencija čini integralni dio domaće zakonodavstva i ima prioritet nad njim u državi potpisnici, u pravosudnoj praksi nije dovoljno prisutna kao zakonska osnova za mjere, uključujući zakonodavne propise i političke mjere za eliminaciju svih oblika diskriminacije nad ženama i unaprjeđenja rodne ravnopravnosti u državi potpisnici. Komitet primjećuje odsustvo informacija o sudskim procesima u kojima su odredbe

Konvencije neposredno primijenjene ili se pozvalo na njih, što ukazuje na kontinuirani nedostatak svijesti među ženama, pravosudnim organima i pravnim profesijama, o pravima žena garantovanim Konvencijom i Opcionim Protokolom, kao i o opštim preporukama Komiteta, koje nisu prevedene na crnogorski jezik.

9. Komitet preporučuje da država potpisnica:

a) Svoje napore na eliminaciji diskriminacije nad ženama bazira na Konvenciji kao zakonski obavezujućem instrumentu zaštite ljudskih prava žena;

b) Obezbijedi da Konvencija, Opcioni protokol, kao i opšte preporuke Komiteta i njegovi stavovi u vezi procedure obavještanja budu sastavni dio obuke sudija, advokata, tužioca, policije i ostalih službenika zaduženih za primjenu i poštovanje zakona, sa ciljem da se osposobe za direktno primjenjivanje i tumačenje odredbi nacionalnog zakonodavstva u svjetlu odredaba Konvencije; i

c) Nastavi da podiže svijest među ženama o njihovim pravima garantovanim Konvencijom kao i proceduri obavještanja i istražnim procedurama sadržanim u Opcionom protokolu, uključujući prevođenje na crnogorski jezik opštih preporuka Komiteta i njegovih stavova sadržanih u Opcionom protokolu.

Nacionalni akcioni plan

10. Komitet zabrinjava što Nacionalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti (2008-2011) ne sadrži posebne mjere za sprovođenje Konvencije.

11. Komitet preporučuje da država potpisnica uključi implementaciju Konvencije i preporuke Komiteta među kriterijume za ocjenu sprovođenja Nacionalnog akcionog plana za postizanje rodne ravnopravnosti.

Zakonski mehanizmi ulaganja žalbe

12. Iako Komitet pozdravlja usvajanje novog Zakona o zabrani diskriminacije, zapaža da je mali broj žalbi zbog diskriminacije zasnovane na polu podnešen Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, u skladu sa odredbama ovog zakona, od strane žena.

13. Komitet preporučuje da država potpisnica:

a) Dodatno ojača ovlašćenja i resurse Zaštitnika ljudskih prava i sloboda za njegovo djelovanje po pritužbama na diskriminaciju zasnovanu na polu, i imenuje zamjenika Ombdusmana za rodnu ravnopravnost; CEDAW/C/MNE/CO/1

b) Obezbijedi finansijsku i ljudsku podršku radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i podrži njegovo prijavljivanje u Međunarodni koordinacioni komitet institucija za ljudska prava (ICC) za akreditaciju, u skladu sa Pariškim principima (Rezolucija Generalne Skupštine UN 48/134 od 20. decembra 1993. godine, aneks i Rezolucija Generalne Skupštine UN 65/207);

c) Uključi informaciju o broju pritužbi na diskriminaciju po osnovu pola koje su dostavljene Zaštitniku ljudskih prava i sloboda u sledeći izvještaj, kao i informaciju o njihovom ishodu.

Nacionalni mehanizmi za podršku unapredjenja žena

14. Komitet izražava zabrinutost zbog ograničenih finansijskih i ljudskih resursa Odjeljenja za rodnu ravnopravnost (**ORR**) u okviru Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Zapaža se da većina opština još uvijek nema potpisan memorandum o saradnji sa ORR za uspostavljanje lokalnih struktura za rodnu ravnopravnost ili usvojene lokalne akcione planove za rodnu ravnopravnost. Komitet je takođe zabrinut izvještajima da je sprovođenje Zakona o rodnoj ravnopravnosti kao i nacionalnih i lokalnih planova za rodnu ravnopravnost sporo i da ženske NVO nisu aktivno uključene u njihovu implementaciju i praćenje primjene.

15. Komitet, podsjećajući na svoje opšte preporuke br. 6 (1988) i smjernice date u Pekinškoj platformi za akciju o neophodnim uslovima za efektivno funkcionisanje nacionalnih mehanizama, preporučuje da država potpisnica:

a) Dodatno ojača vidljivost ženskih prava podizanjem ORR na najveći nivo u organizacionoj strukturi Ministarstva za ljudska i manjinska prava, i ojača finansijsku i ljudsku podršku za rad ORR da bi osnažilo njegove kapacitete za formulisanje, implementaciju, pružanje savjeta, koordinaciju i praćenje pripreme i primjene zakonske regulative i politika u oblasti rodne ravnopravnosti.

b) Opredijeli adekvatna finansijska sredstva za sve opštine kako bi im omogućila da uspostave sopstvenu strukturu za rodnu ravnopravnost i usvoje i efektivno primijene lokalne planove za postizanje rodne ravnopravnosti; i

c) Ojača saradnju sa ženskim NVO u primjeni i praćenju implementacije Konvencije i Zakona o rodnoj ravnopravnosti i nacionalnih i lokalnih planova za rodnu ravnopravnost i obezbijedi finansiranje za odgovarajuće aktivnosti ovih NVO.

Stereotipi i diskriminatorna praksa

16. Komitet brine uvriježenost stereotipa u pogledu uloge i odgovornosti žena i muškaraca u porodici i društvu koji pretjerano naglašavaju tradicionalnu ulogu žene kao majke i supruge a ulogu muškarca kao glave porodice, podrivajući time društveni položaj žena i otežavajući njihovu ravnopravnu participaciju u političkom i ekonomskom životu. Komitet je takođe zabrinut diskriminatornim izjavama političara kao i činjenicom da mediji često prenose stereotipnu i ponekad i degradirajuću sliku žene ili krše odredbu iz člana 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti o korišćenju rodno senzitivnog jezika.

17. Komitet poziva državu potpisnicu da:

a) Usvoji pro-aktivne i održive mjere, usmjerene ka ženama i muškarcima, dječacima i djevojčicama, da se oslobode stereotipnih pogleda na ulogu i odgovornost žena i muškaraca u porodici i društvu, posebno u oblastima gdje su žene u najnepovoljnijem položaju.

b) Pojača saradnju sa civilnim društvom i ženskim organizacijama, parlamentarcima, zaposlenim u obrazovnom sektoru, privatnim sektorom, i medijima u cilju propagiranja informacija prema javnosti uopšte i prema donosiocima odluka, novinarima, ženama i omladini; razvije sveobuhvatnu strategiju za eliminaciju rodnih stereotipa u svim sektorima, uključujući sliku žene kojom se prekomjerno naglašavaju majčinski atributi; i promovišu sliku o ženi koja je aktivna u ekonomskom i društvenom životu i shvatanje o ravnopravnim odgovornostima žena i muškaraca kako u ličnoj tako i u društvenoj sferi života; i

c) Efektivno primijeni Zakon o rodnoj ravnopravnosti i podstakne privatne i javne medije da usvoje profesionalni etički kod.

Nasilje nad ženama

Komitet je informisan o usvajanju Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, ali i pored toga zabrinjava veliki broj slučajeva porodičnog i seksualnog nasilja nad ženama i djevojčicama; neprijavlјivanje ovakvih slučajeva; izostanak zakonskog gonjenja, ograničeno korištenje izricanja zaštitnih mjera; blage kazne izrečene počiniocima ovih djela; činjenica da se za silovanje u braku pokreće privatna tužba a ne krivično gonjenje ex officio; i izostanak istraživanja i podataka razvrstanih po polu u odnosu na nasilje nad ženama.

19. Podsjećajući na opšte preporuke Br.19 (1992) o nasilju nad ženama, Komitet apeluje na državu potpisnicu da:

a) Osigura da se istraže sve prijave za nasilje u porodici i seksualno nasilje nad ženama i djevojčicama i da se počinioci krivično gone i osude proporcionalno težini krivičnog djela;

b) Obezbijedi obaveznu obuku za sudije, tužioce, i policijske službenike o standardnim procedurama za pristup žrtvama na rodno senzitivnan način i o primjeni izricanja zaštitne mjere u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici; ubrza proces usvajanja podzakonskih akata sadržanih u Zakonu i uočiti postojeće propuste u primjeni odredbe o izricanju zaštitne mjere u krivičnim postupcima.

c) Obezbijedi odgovarajuću pomoć i zaštitu ženama žrtvama porodičnog nasilja, posebno psihološko-socijalnu rehabilitaciju i odgovarajući broj

objekata za skloništa za žrtve nasilja financiranih od strane države, kao i finansiranje NVO koje pomažu žrtvama;

d) Sprovesti istraživanje i prikupiti sveobuhvatne statističke podatke o nasilju nad ženama, razvrstane po polu, starosti, i vezi između žrtve i počinioca, i uraditi detaljnu analizu istraživanja i prikupljenih statističkih podataka i iskoristiti rezultate za definisanje politika i mjera za borbu protiv nasilja nad ženama; i

e) Postaviti vremenski okvir za ratifikovanje Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (2011).

Trgovina ljudima i iskorištavanje za prostituciju

20. Iako je uočio da je država potpisnica postavila borbu protiv trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, kao visok prioritet, Komitet brine mali broj sudskih gonjenja i blage kazne izrečene počiniocima; ograničeni kapaciteti stručnih nadležnih lica da uoče (potencijalne) žrtve trgovine ljudima, uključujući žene i djevojke iz ranjivih grupa; i izostanak zaštite žrtava i nadoknade. Komitet uočava da država potpisnica saraduje sa veoma malim brojem NVO u implementiranju Nacionalne strategije i Akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima

21. Komitet preporučuje da država potpisnica:

a) Razmotri svoju politiku kažnjavanja u slučajevima trgovine ljudima i obezbijedi obaveznu obuku za sudije, tužioce, i policijske službenike za odgovarajuću primjenu člana 444 Krivičnog zakona i relevantnih odredbi o zaštiti svjedoka sadržanih u Krivičnom zakoniku i Zakonu o zaštiti svjedoka;

b) Intenzivira obuku za imigracione i ostale službenike u oblasti sprovođenja zakona za rano otkrivanje (potencijalnih) žrtava trgovine ljudima, sa posebnim naglaskom na ženama i djevojkama koje su posebno podložne trafikovanju kao što su žene koje pripadaju RAE populaciji (Romi, Aškalije, Egipćani), raseljene žene, samohrane žene ili djevojke koje su prepuštene ulici;

- c) Pojača napore na uspostavljanju nacionalnog mehanizma za obezbjedjivanje nadoknade žrtvama trgovine ljudima i ojača programe za njihovo reintegriranje u društvo;**
- d) Proširi saradnju sa NVO u primjeni i praćenju primjene Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima i sa njom povezanim Akcionim planom, i da obezbijedi finansiranje anti-trafiking aktivnosti u okviru NVO;**
- e) U svoj sledeći periodični izvještaj uključi informaciju o broju odobrenih privremenih boravišnih dozvola žrtvama trgovine ljudima, uključujući i situacije gdje žrtve ne žele ili nisu sposobne da sarađuju sa nadležnim organima krivičnog gonjenja; i**
- f) Dodatno intenzivira napore u borbi protiv seksualnog iskorištavanja mladih osoba ženskog i muškog pola.**

Učestvovanje u političkom i društvenom životu

22. Zapažajući nedavno usvajanje Zakona o izboru odbornika i poslanika koji sadrži kvotu učešća žena na izbornim listama političkih partija od 30%, Komitet žali što Zakon ne propisuje da svako treće mjesto na izbornim listama pripada ženi kandidatkinji. Komitet sa zabrinutošću primjećuje da su žene značajno manje zastupljene u Skupštini (9 od 81-og poslanika), Skupštinskim komitetima (u Odboru za odbranu i bezbjednost kao i u Odboru za ekonomiju, finansije i budžet nema nijedna žena), u ministarskom kabinetu (1-a žena od ukupno 20 ministara), skupštinama opština (92-e žene od ukupno 632-a odbornika), rukovodećoj strukturi opština (1-a žena od 21-og gradonačelnika), rukovodećim pozicijama i organizacionim tijelima političkih partija, i na višim pozicijama u pravosuđu i javnim službama, uključujući sektore u kojem su žene većinski zaposlene kao što je obrazovanje, gdje su direktori škola u ogromnoj većini muškarci.

23. Komitet preporučuje da država potpisnica:

- a) Razmotri kvotu od 30 % u Izbornom zakonu osiguravajući da u svakoj grupi od tri kandidata na izbornim listama političkih partija bude najmanje jedna žena ;**

- b) Uvede zakonske mjere i procedure za primjenu člana 10 Zakona o rodnoj ravnopravnosti, uključujući odredbe o odbijanju predloga za imenovanje koji nisu u skladu sa principom rodno uravnotežene zastupljenosti, ukoliko ne postoje opravdani razlozi za izuzeće ovog principa;
- c) Usvoji privremene specijalne mjere, u skladu sa članom 4, paragraf 1 Konvencije, i opštih preporuka Komiteta br.25 (2004), kao što je paritetni rodni sistem u imenovanjima i ubrzanom zapošljavanju žena u javnim službama, posebno na hijerarhijski višim pozicijama;
- d) Otkloni diskriminatornu praksu i radi na otklanjanju kulturnih barijera koje sprečavaju žene da se zaposle na pozicijama donosioca odluka i rukovodećim pozicijama u sektoru obrazovanja, i da osigura proporcionalnu zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama direktora škola.
- e) Podstakne političke partije da u ravnopravnom broju nominuju žene i muškarce kao svoje kandidate i usklade svoje statute sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, na primjer, kroz finansiranje partije i kroz podsticanje elektronskih medija da izdvoje dodatno vrijeme za ove partije u toku izborne kampanje; i
- f) Kreira povoljno okruženje za političku participaciju žena, uključujući žene iz populacije Roma, Aškalija i Egipćana, na primjer, putem adekvatnog finansiranja kampanje žene kandidatkinje, obrazovanjem mladih žena na liderskim pozicijama, i osnaživanjem ženskog dijela političkih partija.

Obrazovanje

24. Komitet sa zabrinutošću primjećuje da su žene i djevojke nedovoljno zastupljene u oblastima studija u kojem muškarci tradicionalno čine većinu, uključujući post-diplomske studijske programe, kao što su tehničke studije i studije informativnih tehnologija, i da su one koncentrisane u oblastima sa tradicionalno preovlađujućim brojem ženskih osoba.

25. Komitet preporučuje da država potpisnica intenzivira napore usmjerene ka kreiranju raznovrsnijih akademskih i stručnih mogućnosti za žene i muškarce i preduzme dalje korake u podsticanju žena i muškaraca da izaberu profesionalne i obrazovne oblasti u kojima tradicionalno nisu zastupljeni u značajnom broju.

26. Iako su primjetni naponi države potpisnice na uključenju djece iz populacije Roma, Aškalija i Egipćana (RAE) u formalni obrazovni proces, Komitet brine mali upis i velika stopa napuštanja škole djevojčica iz ove populacije na nivou osnovnih i srednjih škola podjednako, patrijarhalni pristup RAE roditelja u pogledu školovanja djevojčica, kao i izvještajima o nedostacima u kvalitetu obrazovanja u školama u područjima koje većinski naseljava RAE populacija, i o rasnoj diskriminaciji, zlostavljanju i uznemiravanju RAE djece od strane ostale djece i nastavnog osoblja. Komitet je takođe zabrinut zbog ekstremno malog broja RAE žena i djevojaka u visokom obrazovanju.

27. Komitet preporučuje državi potpisnici da:

a) Usvoji dodatne privremene specijalne mjere, u skladu sa članom 4, paragraf 1 Konvencije, i opšte preporuke br. 25 Komiteta (2004), kako bi povećala broj upisane RAE djece u škole i broj djece koja završi školu, kao i participaciju žena i djevojaka iz RAE populacije u visokom obrazovanju;

b) Obuči i zaposli više nastavnog osoblja iz redova RAE populacije, uključujući žene, i opredijeli dovoljna finansijska sredstvaza unapređenje kvaliteta obrazovanja u školama u i oko izbjegličkog kampa na Koniku, i da intenzivira napore na integrisanju RAE djece u lokalne škole;

c) Obezbijedi obaveznu obuku za nastavno osoblje koje ne pripada RAE populaciji o njihovim obavezama u pogledu izvještavanja o slučajevima zlostavljanja i uznemiravanja RAE djece, kao i potrebi uzdržavanja od takvog ponašanja.

d) Nastavi rad na podizanju svijesti među RAE porodicama o značaju obrazovanja za budući lični život i mogućnosti zapošljavanja djevojčica i obezbijedi dodatne podsticaje za RAE roditelje da upišu svoje kćerke u školu.

Zapošljavanje

28. Komitet sa zabrinutošću primjećuje da su žene neproporcionalno više pogodjene nezaposlenošću, koncentrisane na loše plaćenim poslovima, često radeći pod ugovorima na određeno vrijeme koji se lako mogu prekinuti u slučajevima ostvarivanja prava na plaćeno porodiljsko odsustvo i njihovog vraćanja na posao nakon toga, kao i da su žene nedovoljno zastupljene na visokim pozicijama u javnom i privatnom sektoru. Komitet takođe brine činjenica da su RAE žene u značajnoj mjeri isključene sa zvaničnog tržišta rada. Nadalje, Komitet brine da nedostatak fleksibilnih radnih aranžmana, ustanova za brigu o djeci, i nepostojanje specijalnog, neprenosivog prava na plaćeno odsustvo oca zbog rođenja djeteta, primorava žene da rade na poslovima sa kraćim radnim vremenom i loše plaćenim poslovima što dodatno pojačava nejednaku podjelu obaveza u domaćinstvu između muškarca i žene.

29. Komitet preporučuje da država potpisnica:

a) Obezbijedi da **Zakon o izmjenama zakona o radu izričito predvidi jednaku nadoknadu muškarcima i ženama za posao jednake vrijednosti, zaštiti prava na plaćeno porodiljsko odsustvo žena zaposlenih po ugovoru na određeno vrijeme, uz vraćanje na posao nakon toga, i uvede specijalno neprenosivo pravo oca na plaćeno odsustvo zbog rođenja djeteta kako bi pospješila aktivno učešće očeva u podizanju djeteta.**

b) Stimuliše poslodavce i zaposlene na ugovaranje fleksibilnih radnih aranžmana, i podstakne muškarce da koriste takve aranžmane, dodatno podigne svijest o odgovornom očinstvu, i poveća broj i kapacitete finansijski pristupačnih ustanova za brigu o djeci u svim dijelovima države;

c) Prikupi podatke o položaju žena i muškaraca na tržištu rada, razvrstanih po polu, kao i o broju i rezultatima izvršenih inspekcija rada, sudskih predmeta i procesuiranih pritužbi zbog diskriminacije na poslu po osnovu pola i seksualnog uznemiravanja i uključi ove podatke u sledeći periodični izvještaj; i

d) Efektivno primijeni postojeće i usvoji dodatne politike i ciljane mjere sa utvrđenim rokom za ostvarivanje postavljenih ciljeva i indikatorima da bi se ostvarila suštinska ravnopravnost žena i muškaraca na tržištu rada, poboljšala zaposlenost žena, uključujući žene iz RAE populacije,

eliminirala profesionalna segregacija i smanjio jaz u zaradama između žena i muškaraca.

Zdravlje

30. Komitet je zabrinut zbog male rasprostranjenosti upotrebe kontraceptivnih sredstava i nedovoljnog pristupa zdravstvenim uslugama i informacijama za seksualno i reproduktivno zdravlje, posebno za žene sa invaliditetom, za žene pripadnice RAE populacije, i raseljene/izbjegle žene, posebno u seoskim područjima. Komitet također sa zabrinutošću primjećuje da je obrazovanje o seksualnom i reproduktivnom zdravlju i pravima, na nivou srednjih škola neobavezno.

31. Pozivajući se na opšte preporuke br.24 (1999), Komitet poziva državu potpisnicu da:

a) Da sve žene i djevojke, uključujući žene sa invaliditetom, žene iz RAE populacije, i raseljene i izbjegle žene, imaju slobodan i odgovarajući pristup kontraceptivnim sredstvima, zdravstvenim uslugama i informacijama vezanim za reproduktivno i seksualno zdravlje, u pogodnom obliku, uključujući i seoska područja;

b) Putem edukativnih kampanja, medija i pojačanim savjetodavnim uslugama podiže svijest o značaju upotrebe kontraceptivnih sredstava u planiranju porodice i prevenciji bolesti koje se prenose seksualnim putem, uključujući HIV/AIDS; i

c) Uključi obavezno obrazovanje o reproduktivnom i seksualnom zdravlju i pravima u redovni obrazovni program na nivou srednjih škola.

Materijalna pomoć porodicama

32. Komitet je zabrinut malim nivoom materijalne pomoći porodicama i nedostatkom programa podrške samohranim majkama i njihovoj djeci, koje su posebno podložne diskriminaciji i nasilničkom ponašanju.

33. Komitet poziva državu potpisnicu da:

a) Poveća, redovno prati i usklađuje veličinu materijalne pomoći samohranim majkama u cilju obezbijedivanja adekvatnog standarda života za njih i njihovu djecu; i

b) Usvoji ciljne mjere i programe za ekonomsko osnaživanje samohranih majki i obezbijedi da one i njihova djeca imaju adekvatne i finansijski pristupačne uslove za stanovanje, obrazovanje, stručnu obuku, zdravstvenu zaštitu i kulturni život, i da ih zaštiti od diskriminacije i nasilničkog ponašanja.

Žene koje pripadaju ranjivim socijalnim grupama

34. Komitet je zabrinut postojanjem različitih formi diskriminacije nad ženama iz RAE populacije, nepostojanjem evidencije o rođenjima ili dokaza o evidenciji rođenja za mnoge lokalne i raseljene/izbjegle žene, dovodeći ih, zajedno sa njihovom djecom, u opasnost od nemogućnosti ostvarivanja građanskog statusa i prava na državljanstvo, kao i nedostatak osnovnih uslova za život i infrastrukture u RAE izbjegličkom kampu na Koniku. Komitet takodje sa zabrinutošću primjećuje da se raseljene/izbjegle žene, uključujući mnoge žene iz RAE populacije, suočavaju sa teškoćama u proceduri sticanja stalnog boravišnog statusa u skladu sa izmijenjenim Zakonom o strancima i Strategijom za stalno rješavanje problema izbjeglih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori (2011-2015), kada nisu u mogućnosti da dođu do određenih dokumenata potrebnih za sticanje takvog statusa.

35. Komitet preporučuje da država potpisnica:

a) Usvoji privremene specijalne mjere za eliminaciju različitih oblika diskriminacije protiv žena pripadnica RAE populacije, uključujući u obrazovanju, zapošljavanju i zdravstvenoj zaštiti, prikupi razvrstane podatke o situaciji u kojoj se nalaze žene iz RAE populacije, i uključi te informacije u sledeći periodični izvještaj;

b) Efikasno implementira Strategiju za poboljšanje položaja RAE zajednice u Crnoj Gori (2008-2011) i intenzivira napore na poboljšanju

neophodnih uslova za život žena i djevojaka u RAE izbjegličkom kampu na Koniku;

c) Pojača pomoć izbjeglim i raseljenim ženama, uključujući žene iz RAE populacije, u prijavi boravka u Crnoj Gorii saraduje sa državama iz kojih su došli, kako bi se olakšao pristup pasošima i drugim dokumentima koji su potrebni za regulisanje statusa stranaca sa stalnim boravkom u državi potpisnici; i

d) Razmotri ratifikovanje Konvencije o smanjenju broja lica bez državljanstva iz 1961. godine.

Brak i porodični odnosi

36. Komitet primjećuje nedostatak informacija u definisanju i opsegu nematerijalne zajedničke imovine, konkretno, da li penziona i primanja od osiguranja i ostala imovina stečena po osnovu zaposlenja čine dio imovine koji je potrebno ravnopravno podijeliti pri razvodu braka i da li postoje pravni mehanizmi za kompenzaciju ekonomskih nejednakosti između bračnih partnera koja je rezultat postojeće segregacije na tržištu rada i većeg udjela žena u neplaćenom radu.

37. Pozivajući se na opšte preporuke br.21 (1994), Komitet preporučuje da država potpisnica:

a) Sprovede istraživanje o ekonomskim posledicama razvoda na oba bračna partnera, sa posebnom pažnjom na unaprijeđeni ljudski kapital i potencijal u ostvarivanju zarade muškarca kao bračnog partnera, imajući u vidu njihovu zaposlenost u punom radnom vremenu i neprekinutu radnu angažovanost u toku radnog vijeka, i uključi informacije o rezultatima takvog istraživanja u sledeći periodični izvještaj; i

b) Obezbijedi da koncept zajedničke bračne imovine obuhvati i nematerijalnu imovinu, uključujući penziona i primanja po osnovu osiguranja i ostalu imovinu stečenu po osnovu zaposlenja, i da je zajednička imovina ravnopravno raspodijeljena nezavisno od pojedinačnog doprinosa partnera, i po potrebi preduzme dodatne pravne korake u cilju kompenzovanja nesrazmjernog udjela žena u neplaćenom radu.

Prinudni i rani brakovi

38. Komitet sa zabrinutošću primjećuje da je praksa ugovorenih i prinudnih ranih brakova još uvijek preovlađujuća u okviru RAE populacije, najviše kad su u pitanju mlade osobe uzrasta od 14 do 16 godina.

39. Komitet preporučuje da država potpisnica pojača napore na podizanju svijesti među RAE populacijom o zabrani prisilnih i dječijih brakova, kao i o štetnih efektima ovakvih brakova na mentalno i reproduktivno zdravlje djevojčica, i da efikasno ispituje, sudski procesuiri i zakonski kažnjava u slučajevima prisilnih i ranih brakova.

Amandman na član 20, paragraf 1 Konvencije

40. Komitet podstiče državu potpisnicu da ubrza usvajanje amandmana na član 20, paragraf 1 Konvencije, koji se tiče vremena sastajanja Komiteta.

41. Komitet apeluje na državu potpisnicu, da u implementaciji svojih obaveza koje proističu iz Konvencije u potpunosti koristi Pekinšku deklaraciju i Platformu za akciju, kojima se učvršćuju odredbe sadržane u Konvenciji, i traži od države potpisnice da informacije o tome uključi u svoj sledeći periodični izvještaj.

Šire informisanje

42. Komitet traži široko informisanje u Crnoj Gori o ovdje iznijetim zaključnim stavovima u cilju upoznavanja ljudi, uključujući Vladine zvaničnike, političare, parlamentarce i ženske i organizacije za zaštitu ljudskih prava, o koracima koji su preduzeti u pravcu ostvarivanja de jure i de facto ravnopravnosti žena kao i daljim koracima koje je neophodno preduzeti u tom pravcu. Komitet preporučuje da široko informisanje o ovim stavovima uključi i nivo lokalnih zajednica. Država potpisnica se podstiče na organizovanje serije sastanaka na kojima bi se diskutovao ostvareni progres u implementaciji ovdje iznijetih zaključaka. Komitet traži od države potpisnice da obezbijedi široko informisanje, posebno organizacija za zaštitu ženskih i ljudskih prava, o opštim

zaključcima Komiteta, Pekinškoj deklaraciji i Platformi za akciju i rezultatu 23. specijalnog zasijedanja Generalne Skupštine UN na temu “Žene 2000: rodna ravnopravnost, razvoj i mir u 21. vijeku“

Ratifikacija ostalih ugovora

43. Komitet primjećuje da bi privrženost države potpisnice principima devet glavnih međunarodnih instrumenata ljudskih prava vodilo unaprijeđenju ljudskih prava i osnovnih sloboda koja uživaju žene, u svim životnim aspektima. Komitet u skladu sa tim podstiče državu potpisnicu da razmotri pristupanje ugovoru kojem još uvijek nije pristupila, a to je Međunarodna konvencija o zaštiti prava radnika migranata i članova njihovih porodica.

Praćenje zaključnih stavova

44. Komitet traži da država potpisnica dostavi, u roku od dvije godine, informacije u pisanoj formi o koracima preduzetim na implementaciji preporuka sadržanim u paragrafima 19 do 23 u prethodnom tekstu.

Priprema sledećeg izvještaja

45. Komitet traži od države potpisnice da obezbijedi široku participaciju svih ministarstava i javnih organa na pripremi svojeg sledećeg izvještaja i da u isto vrijeme konsultuje veći broj organizacija za zaštitu ženskih i ljudskih prava.

46. Komitet traži od države potpisnice da u skladu sa članom 18 Konvencije, u svom sledećem periodičnom izvještaju odgovori na probleme na koje je Komitet ukazao u prethodno iznesenim stavovima. Komitet poziva državu potpisnicu da svoj sledeći izvještaj podnese u oktobru 2015.

47. Komitet poziva državu potpisnicu da slijedi usaglašene smjernice u izvještavanju po međunarodnim ugovorima za ljudska prava, uključujući smjernice o zajedničkom osnovnom dokumentu i dokumenta koji se odnose na pojedine ugovore, koji su odobreni na 5- om medjukomitetskom sastanku tijela za zaštitu ljudskih prava, u junu 2006. godine

(HRI/MC/2006/3 i Corr.1). Posebne smjernice za izvještavanje po pojedinačnim ugovorima koje je Komitet usvojio na 14-oj sjednici u januaru 2008. (A/63/38, aneks I), moraju se primijeniti zajedno sa usaglašenim smjericama o izvještavanju na zajednički osnovni dokument. Zajedno, oni čine usaglašene smjernice o izvještavanju po Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena. Dokument koji se odnosi na pojedinačni ugovor bi trebao biti najviše do 40 stranica, dok zajednički osnovni dokument ne bi smio biti duži od 80 stranica.

¹ Međunarodni sporazum o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima; Međunarodni sporazum o građanskim i političkim pravima; Konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije; Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena; Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nečovječnih ili ponižavajućih postupaka i kažnjavanja; Konvencija o pravima djeteta; Međunarodna konvencija za zaštitu prava radnika migranata i članova njihovih porodica; Konvencija o zaštiti svih lica od prisilnog nestanka i Konvencija o pravima lica sa invaliditetom.